

Тема 1. ПРЕДМЕТ І ЗАВДАННЯ КУРСУ “Методи ефективного управління економічними системами”

Лекція 2. Економічні системи

План

Питання 1. Визначення економічної системи

Питання 2. Екологічні концепції економічної системи

Визначення економічної системи

Основні визначення:

Екологія (від грецьких: оїκος - середовище і лóγος - вчення)

Екосистема - головна функціональна одиниця в екології, **єдиний природний комплекс, утворений живими організмами та середовищем існування, у якому живі та неживі компоненти пов'язані між собою обміном речовин, енергією та інформацією.**

Визначення економічної системи

Економіка (від грецького: οἰκονομική - вміння вести господарство) найчастіше просто **означає господарську діяльність людини для забезпечення її матеріального добробуту**. Як наука економіка "...вивчає, як суспільство використовує обмежені ресурси, щоб виробляти різні товари, і розподіляє їх серед людей"

Система (від грецького: συστημα - поєднання, устрій, утворення) **є сукупністю якісно визначених елементів, між якими існує закономірний взаємозв'язок чи взаємодія**.

Визначення економічної системи

Еколого-економічна система має у своїй структурі **дві великі підсистеми - екологічну та економічну.**

Навколишнє природне середовище є сукупністю екологічних систем, які перебувають у стані внутрішньої рівноваги і спроможні її підтримувати. Прикладом екологічної системи є ліс, степ, море тощо.

До певного часу людина жила у навколишньому середовищі, не порушуючи загальної екологічної рівноваги. Сьогодні людина не спроможна відтворювати екологічні системи

Визначення економічної системи

За визначенням Фредеріка Прайора,
"...*економічна система* **включає** ту частину політичних, соціальних, економічних інституцій, організацій, законів, норм і поглядів, що взаємодіють **безпосередньо** чи опосередковано, впливаючи на споживання, розподіл, обмін і виробництво"

Визначення економічної системи

Економічна система характеризується місцем та роллю "...влади та суспільних верств у виробництві, розподілі і споживанні товарів та послуг", особливістю того, як "...суспільство визначає:

- (1) що буде вироблено...;
- (2) як це буде вироблено, включаючи
 - (а) інституції та інструменти, які будуть використані і
 - (б) способи залучення ресурсів; і
- (3) як утворюватимуться особисті доходи і які будуть вимоги до розподілу товарів та послуг (і перерозподілу) між членами суспільства"

Визначення економічної

СХЕМА 7. Схематичне представлення соціальної підсистеми та її взаємозв'язків

Визначення економічної системи

*Економічна система
виникла,
розвивається і
функціонує в
екологічній системі*

Визначення економічної системи

Земля

Залучена земля забруднюється хімічними добривами, отрутохімікатами, що вживаються для боротьби із шкідниками, розорані землі швидше піддаються ерозії та опустелюванню

Визначення економічної системи

Землі, залучені під будівництво промислових об'єктів, доріг, летовищ, а також прилеглі до них, **є зонами активного забруднення важкими металами, нафтопродуктами** тощо.

Визначення економічної системи

Особливість землі полягає у тому, що вона:

- (1) не є продуктом людської праці і не може бути відтворена,
- (2) не може бути замінена у сільському господарстві іншим засобом виробництва,
- (3) не може бути збільшена у розмірах чи переміщена у просторі.

Визначення економічної системи

Мінеральні ресурси

Дві групи:

- (1) одноразового використання** (нафта, вугілля, газ) - характерна тим, що ці ресурси споживаються повністю (як, наприклад, газ для приготування їжі, бензин як паливо для автомобілів тощо);
- (2) багаторазового використання** (чорні та кольорові метали) - включає такі природні ресурси, які після споживання можуть бути використані як вторинна сировина у виробництві (це стосується насамперед металів).

Визначення економічної системи

Біологічні ресурси

Ресурси рослинного та тваринного походження, що можуть ефективно відтворюватись.

Визначення економічної системи

Здатність національної економіки більше чи менше ефективно використовувати ці ресурси свідчить про **рівень екологічної ефективності економічної системи.**

Національна економіка є цілісною еколого-економічною системою

Екологічні концепції економічної системи

"Екологічна парадигма економічної науки" Сергія Подолинського.

Теорія Р.Клаузіуса (1865):

- 1) *ентропія* (розсіяння) енергії;
- 2) тенденція енергії до загальної рівноваги;
- 3) *Енергія Всесвіту є постійною;*
- 4) *Ентропія Всесвіту має тенденцію досягти максимуму;*
- 5) у зв'язка з ентропією кількості енергії, що її люди можуть одержати із навколишнього природного середовища, постійно зменшується.

Екологічні концепції економічної системи

С.Подолінський робить висновок:
"*...людина може певними - від нього залежними діями - збільшувати кількість нагромадженої енергії рослинного життя і зменшувати кількість енергії, що розпорошується...*"

Екологічні концепції економічної системи

С. Подолинський у своєму дослідженні зробив такі висновки:

"1. Загальна кількість енергії, яку ми одержуємо від поверхні Землі, з її нутра і від Сонця, поволі зменшується.

2. Але одночасно з цим збільшується нагромадження енергії на поверхні Землі. Це збільшення відбувається під впливом праці людей і тварин. Під працею ми розуміємо кожне уживання механічної або фізичної сили людей або тварин, яке веде до збільшення бюджету енергії на земній поверхні.

Екологічні концепції економічної системи

3. Людина, якщо розглядати її, як термічну машину, - має певний економічний коефіцієнт, який зі зростанням потреб людини все зменшується.
4. Але одночасно з цим продуктивність праці зростає в вищій мірі, ніж зменшується економічний коефіцієнт і, таким чином, потреби задовольняються легше і в більшій кількості.

Екологічні концепції економічної системи

5. Доки людина має змогу розпоряджати такою кількістю хімічних споріднень і вільної механічної праці, що ця кількість перевищує його власну силу,- доти існування людства матеріально забезпечене.

Екологічні концепції економічної системи

"Екологічна парадигма"

способи господарювання що
роблять економічну систему
ефективною - *"Найкращі
способи ті, які дають
найбільше нагромадження
енергії на Землі"*

Екологічні концепції економічної системи

Вчення про ноосферу Володимира Вернадського

В.Вернадський узагальнив, що "створення на нашій планеті культурної біохімічної енергії є основним фактом у її геологічній історії. Воно готувалось протягом усього геологічного часу".

Екологічні концепції економічної системи

Ноосфера, за визначенням В. Вернадського, є "...таким станом біосфери, в якому повинні виявлятися розум та спрямована ним праця людини як нова небувала на планеті геологічна сила"

Екологічні концепції економічної системи

Екогомологічна концепція Степана Злупка.

С.Злупко виходить з того, що
“...людина разом з
навколишньою природою
творить єдине ціле. Останнє
входить не тільки в
біологічну, але і в
психологічну природу

Екологічні концепції економічної системи

С.Злупко розглядаючи систему національних цінностей народу, вважає за необхідне **починати аналіз із того природнього середовища, в якому цей народ сформувався.**

Екологічні концепції економічної системи

Роль екогомології автор вбачає "у створенні передумов розвитку національної економіки, яку персоніфікує людина. Між екогомологією і національною економікою спільне те, що вони враховують єдність економічної та екологічної безпеки".

Екологічні концепції економічної системи

Економіку не можна вважати ефективною, "... якщо зруйновано трудовий потенціал, вимирає населення, забруднені ґрунти й водойми, повітря, якщо марно витрачають мінеральні, лісові та інші ресурси, якщо функціонують застарілі технології, знищують фауну і флору", оскільки всі ці явища тісно взаємопов'язані, а із системи цих зв'язків "не можна вилучити освіту, духовність, вірування, бо все це елементи єдності світу."